

HÖGSKOLAN
I SKÖVDE

BILDERBOKEN SOM PEDAGOGISKT VERKTYG I FÖRSKOLAN

-En kvalitativ intervjustudie med förskollärare

PICTURE BOOK AS A PEDAGOGICAL TOOL IN PRESCHOOL

- A qualitative interview study with
preschoolteachers

Examensarbete i lärarutbildningen
Avancerad nivå 15 Högskolepoäng
Hösttermin 2012

Linnéa Björkman
Sophia Harling

Handledare: Helena Stenbäck
Examinator: Gunbritt Tornberg

Förord

Vi vill tacka alla respondenter som har ställt och tagit sig tid till vår studie. Vi vill även tacka våra nära och kära som har stått ut för oss under den här processen. Att de har haft förståelse för att all tid och ork har gått till genomförandet av den här studien. Ett stort tack till Hanna Filipsson och Sarah Udén som har läst vårt arbete och kommit med nya infallsvinklar och hjälp oss att komma vidare.

Vi vill också tacka varandra för att vi tillsammans har lyckats genomföra det här och peppat varandra under motgångar i processen.

Vi vill tacka vår handledare Helena Stenbäck.

Linnéa och Sophia

Resumé

Arbetets art: Examensarbete i lärarutbildningen, Avancerad nivå, 15 hp

Högskolan i Skövde

Titel: Bilderboken som pedagogiskt verktyg i förskolan – En kvalitativ intervjustudie med förskollärare

Sidantal: 32

Författare: Linnéa Björkman & Sophia Harling

Handledare: Helena Stenbäck

Datum: 01-2013

Nyckelord: Bilderbok, högläsning, förskola, genus, bibliotek, fantasi

Studien har ett lärarperspektiv och den teoretiska utgångspunkten är Vygotskij's sociokulturella teori. Vårt gemensamma intresse för böcker och högläsning lade grunden för den här kvalitativa studien. Studiens syfte har varit att undersöka och beskriva arbetet med bilderboken som pedagogiskt verktyg i förskolan samt prioriterade böcker vid högläsningen ur förskollärarnas perspektiv. Datainsamlingen har genomförts med hjälp av kvalitativa intervjuer med sju respondenter vid fyra förskoleavdelningar. Vid intervjuerna hade förskollärarna med sig fem favoritböcker. Vid två av avdelningarna, en syskon- och en småbarnsavdelning, har det aktuella bokbeståndet undersökts och analyserats. Anledningen till att vi undersökte detta och att de fick ta med sina favoritböcker var för att vi ville se vilket utbud av barnlitteratur som barnen erbjuds i förskolan. Resultatet visade att förskollärarna anger olika syften med bilderbokens läsning. Språkutveckling, att stimulera fantasin, att lära barnen lyssna samt att väcka läsintresset hos barnen är några exempel på varför de läser för barnen. Resultatet visade även att pojkböckerna var överrepresenterade vid högläsningstillfällena. Därför har resultatdiskussionen ett genusperspektiv. Slutsatsen är att bilderboken har en central plats i förskolan men den används mest vid högläsning, enligt förskollärarnas utsagor.

Abstract

Study: Degree project in teacher education, Advanced level, 15 hp

Title: Picture book as a pedagogical tool in preschool – A qualitative interview study with preschool teachers

Number of pages: 32

Author: Linnéa Björkman & Sophia Harling

Tutor: Helena Stenbäck

Date: 01-2013

Keywords: Picture book, reading aloud, preschool, gender, library, imagination

The study has a teacher's perspective and the theoretical starting point is Vygotsky's sociocultural theory. Our common interest in books and reading aloud laid the foundation for this qualitative study. Purpose of the study was to investigate how preschool teachers working with the picture book as an educational tool. Data collection has been carried out through qualitative interviews with seven respondents at four preschool departments. In the interviews the preschool teachers had their five favorite books with them. At two of the departments, a sibling and a young department, the current book collection was examined and analyzed. The reason why we looked at this and that they had to bring their favorite books was because we wanted to see which variety of children's literature that children are offered in preschool. The results showed that preschool teachers have different intents in reading aloud. Language development, stimulate the imagination, to teach children to listen and to evoke interest in reading among children are a few examples of why they read to the children. The results also show that books about boys were overrepresented among all respondents. Therefore, the discussion is of a gender perspective. The conclusion is that the picture book has a central place in the preschool, but is mostly used when reading aloud.

Innehåll

Bakgrund	6
Inledning	6
Syfte och frågeställningar	7
Begreppsdefinitioner	8
Styrdokument	8
Litteratur och tidigare forskning	9
Bilderboken i förskolan	9
Genus i bilderboken	11
Språkutveckling genom bilderboken	12
Fantasi och inre bildskapande genom bilderboken	13
Teoretisk utgångspunkt	14
Metod	16
Metodval	16
Urval	16
Genomförande	17
Bearbetning och analys	18
Trovärdighet	19
Etik	19
Resultat	21
Resultatsammandrag	21
Bilderboken som pedagogiskt verktyg	21
Högläsning	22
Förskolläraernas favoriter	23
Resultatanalys	24
Diskussion	26
Metoddiskussion	26
Avslutande diskussion	27
Förslag till vidare forskning	32
Referenser	
Bilaga 1-4	

Bakgrund

Här presenteras varför vi valde att undersöka bilderboken som pedagogiskt verktyg i förskolan. Vi beskriver vårt syfte med studien, presenterar våra frågeställningar och redovisar litteratur och tidigare forskning. Den här delen avslutas med att vi beskriver studiens teoretiska utgångspunkt.

Inledning

Vårt gemensamma intresse för böcker och läsning var avgörande när vi valde problemområde för studien. Under våra år som studenter på lärarprogrammet för förskolan har vi under vår verksamhetsförlagda utbildning sett stora skillnader i hur bilderboken används som ett pedagogiskt verktyg i förskolan. I vår studie vill vi undersöka hur bilderboken används som ett pedagogiskt verktyg i förskolan enligt förskollärare.

De allra flesta förskolor bedriver högläsning för barnen både spontant när barnen vill läsa en bok eller som en aktivitet och då oftast en stund efter maten (Simonsson, 2004). Det finns även många andra exempel på hur bilderboken används i verksamheten och vi har erfarenhet av att flanosagor och drama är vanligt förekommande aktiviteter, främst bland de mindre barnen. Vi utgår ifrån att det går att arbeta systematiskt med bilderböcker i förskolan och inte bara låta det stanna vid en mysig stund i soffan efter maten. Våra tidigare erfarenheter av högläsning är att pedagoger använder den som ett tidsfördriv och inte som en lärandesituation som vi anser att det är. Vi ser den aktiviteten som ett tillfälle för att stimulera språkutvecklingen, berika fantasin, utveckla det sociala samspelet samt förmedla kultur och värdegrundsfrågor. Vi ser det som en problematik om det är så att böckerna har börjat ta en mindre plats och ersatts av andra medier.

Förskolan ska lägga grunden för ett livslångt lärande. Verksamheten ska vara rolig, trygg och lärorik för alla barn som deltar. Förskolan ska erbjuda barnen en god pedagogisk verksamhet, där omsorg, fostran och lärande bildar en helhet. I samarbete med hemmen ska barnens utveckling till ansvarskännande människor och samhällsmedlemmar främjas (Utbildningsdepartementet, 2010, s.7).

Ovanstående citat är hämtat från förskolans läroplan och ger ett exempel på förskollärarnas uppdrag. Vi relaterar citatet ovan till bilderboken som kan ses som ett verktyg i skapandet av en för barnen lärande förskoleverksamhet.

I *Pedagogiska magasinet* (Kåreland, 2007) läser vi att många barnböcker speglar traditionella genusmönster. Det är rebelliska pojkar som skaffar sig ett stort handlingsutrymme och flickorna är duktiga, följsamma hjälpredor som rör sig i hemmets värld. Artikeln beskriver hur sociologen Rita Liljeström på 1960-talet ifrågasatte varför barnen så tidigt som i ettårsåldern skulle bli styrda mot olika

aktiviteter och intressen. Anledningen till den frågan var att det hade delats ut blå respektive rosa pekböcker, där böckerna till flickorna visade klädesplagg och frukter och böckerna till pojkarna visade bilar och flygplan. I artikeln står det vidare att förskolan är en mötesplats som är gemensam för barn från alla samhällsgrupper. Det är där som många barn kanske får sin första estetiska upplevelse när de får höra sagor, titta i bilderböcker och vara åskådare till olika dramatiseringar. Böcker bidrar till att forma barnens sätt att se på genus då böckerna på flera sätt gestaltar bilder av vad som är manligt och kvinnligt och begreppen *flicka* och *pojke* enligt Kåreland (2007).

Vilka bilderböcker prioriteras vid läsningen i dagens förskola med tanke på genusperspektiv? Det är en av frågorna som studien avser att besvara.

Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är att undersöka och beskriva förskollärares utsagor om arbetet med bilderboken som ett pedagogiskt verktyg i förskolan samt vilka bilderböcker som förskollärarna föredrar att läsa för barnen.

Frågeställningar:

På vilket sätt används bilderboken som ett pedagogiskt verktyg, enligt förskollärarna?

Vilka böcker föredrar förskollärarna att läsa för barnen och varför?

Studien anlägger ett genusperspektiv på arbetet med bilderboken som ett pedagogiskt verktyg.

Begreppsdefinitioner

Bilderbok: En bok anpassad för barn där illustrationerna har en stor betydelse.

Läsvila: Den stunden när förskolläraren läser för barnen, ex. efter maten.

Boklåda: En låda med böcker som bibliotekarien har anpassat för ex. en barngrupp

Barnbibliotekarie: En bibliotekarie som arbetar med barnböcker

Bokbestånd: Det utbudet av böcker som finns

Styrdokument

Förskolan ska, enligt läroplanen, sträva efter att barnen utvecklar ett nyanserat talspråk, ordförråd och begrepp samt sin förmåga att leka med ord. De ska sträva efter att barnen ska kunna berätta, uttrycka tankar och ställa frågor, de ska utveckla förmågan att ställa frågor, argumentera och kommunicera med andra. Barnen ska utveckla ett intresse för bilder, texter och olika medier och sin förmåga att använda sig av, tolka och samtala om dessa (Utbildningsdepartementet, 2010).

Läroplanen för förskolan (Utbildningsdepartementet, 2010) ger också uttryck för att det är sättet som vuxna bemöter flickor och pojkar, och de krav och förväntningar som ställs på dem bidrar till hur de uppfattar vad som är manligt och kvinnligt. De traditionella könsrollerna och könsmönstren ska motverkas i förskolan. Flickor och pojkar ska utan begränsningar utifrån stereotypa könsroller ha samma möjligheter att pröva och utveckla förmågor.

Ovanstående ger en ideologisk ram kring arbetet med bilderboken som ett pedagogiskt verktyg samt val av innehåll i bilderboken för läsning i förskolan.

Litteratur och tidigare forskning

Böcker och högläsning har en lång tradition i förskolan och är en viktig del av verksamheten där. Däremot ställs inga krav på vilka böcker som ska finnas i förskolan. Barnlitteraturen fyller flera funktioner, den ska stimulera språkutvecklingen samt påverka barnens syn på omvärlden. Därför är barnlitteraturen en viktig del av arbetet med värdegrundsfrågorna i förskolan där jämställdhet ingår (SOU 2006:75). Här kommer litteratur och tidigare forskning med relevans för vår studie att presenteras.

Bilderboken i förskolan

Enligt Hellsing (1999) har barnlitteraturen har fyra huvuduppgifter. Dessa är att lära barnen behärska språket, att orientera barnen i tid och rum, att orientera barnet socialt samt att aktivera livskänslan. Att aktivera livskänslan innebär att barnens fantasi stimuleras genom att skapande krafter i barnet aktiveras och berikar deras känsloliv. Vidare skriver författaren att orientering av tid och rum innebär att barnens ges nya upplevelser av miljöer som de inte har erfarit innan. Med att orientera barnen socialt menar författaren att barnlitteraturen berättar om relationen mellan oss människor men även om individens förhållande till sin omgivning. Hellsing (1999) anger dessutom tre värderingar av hur en bra barnbok ska vara uppbyggd. Värdering är: att barnboken ska intressera barnen, den ska ha estetiska kvalifikationer och om den berör etiska frågor ska den innehålla en moral som kan accepteras enligt författaren.

Enligt Simonsson (2006) fanns det redan i slutet på 1800-talet pedagoger som verkade i Fröbels anda för att fostra de små barnen. Systrarna Ellen och Maria Moberg räknas som de främsta förskolepionjärerna och i deras kindergarten verksamhet fanns tidigt sagoläsning på schemat. De hyllade Elsa Beskows sagor och i systrarna Mobergs bok *Vår 10 åriga verksamhet* från 1909 står det, enligt Simonsson (2006), följande:

Det mest lockande det är kanske ändå bilderböckerna, ty de dragas fram outtröttligt varje morgon och blir aldrig för gamla att se på, i synnerhet om någon tant placerar sig bland barnen och förevisar och berättar. Då kan man vara viss om, att där blir alltid en hel samling barn omkring den tanten (s.20)

Enligt Simonsson (2006) presenterade systrarna Moberg idén om att barnen behöver en egen litteratur. De startade även tidskriften *Barnträdgården* som blev en inspirationskälla för andra pedagoger eftersom den innehöll tips på exempelvis sagor. Nettervik (2001) anser att barnlitteraturen redan på 1800-talet började gruppera sig inom två huvudområden: sagan och den realistiska berättelsen.

Tendenserna till det fortsatte in på 1900-talet. Djurberättelser, den fantastiska berättelsen och science fiction hör till sagan. Texter som på olika sätt ger illusion av verklighet hör till den realistiska berättelsen.

Enligt Simonsson (2004) kan böckerna användas för att samla barnen och ge dem läsvanor, även att det ska kunna sitta still och lyssna och att det ska bli en lugn stund. Författaren anser också att boken har och har alltid haft en central plats i förskolan. Den används för att lära barnen olika saker och visa för barnen att läsning är en viktig kunskap. Enligt Jönsson (2007) har högläsning flera fördelar. Med hjälp av högläsning går det att skapa en känsla av gemenskap där bilderboken gestaltar andra människors erfarenheter som barnen får ta del av. Om det uppstår några oklarheter kan dessa diskuteras. Högläsning innebär att läsningen hålls samman och att den avslutas för alla vid samma tid. I bästa fall kan lässtunden även bli en slags föreställning om rösten förställs och pedagogen läser texten med inlevelse. Under högläsningstillfället måste pedagogen ha många bollar i luften, man behöver se de signaler som barnen visar. Exempelvis lyssnar barnen aktivt eller är det något som de inte förstår? Personen som läser måste vara lyhörd och förberedd på att bokens innehåll kan behöva diskuteras. Enligt Jönsson (2007) kan gemenskapen som uppstår under högläsningen ge barnen fler idéer som kan utveckla deras bildskapande och lek. I de böcker som används på förskola är det ofta förskolläraernas egen barnbokssyn som kommer fram. För barnen är det snarare bilderna i böckerna som är det väsentliga (Simonsson, 2004)

Tidigare var det inte så vanligt med bilderböcker om svårare ämnen som t.ex. mobbing, döden, utanförskap, etcetera, men under senare år har bilderbokens temavärld utvidgats till att omfatta även dessa. Det är också fler möjligheter till fler huvudpersoner – tidigare handlade barnböcker vanligtvis om barn, men nu kan de handla om en gammal gubbe eller gumma (Rhedin, 2002).

Enligt Simonsson (2006) blir bokutbudet större om barnen helt och hållet får bestämma vilka böcker som ska lånas på biblioteket. Nackdelen kan då bli att böckerna som valts inte är lämpliga att läsa högt för alla barn i gruppen. Det blir istället böcker som barnen själva sitter och bläddrar i. Vidare anser författaren att det är bra om barnen tillåts välja böcker fritt men att det kan vara bra att begränsa antalet de får låna till några stycken. Simonsson (2006) anser även att det är bra om pedagogerna går med ett fåtal barn till biblioteket eftersom pedagogerna då kan granska innehållet i de böckerna som barnen vill låna. Biblioteksbesöken är enligt författaren även ett sätt för barnen att bli en del av en boklånartradition. Pedagogerna behöver värna om den goda barnkulturen och låta barnen få bekanta sig med kvalitetslitteratur. Bergqvist och Karlsson (2005) hänvisar till Svensson (1993) som tror att många föräldrar inte läser så mycket för sina barn hemma och att det därför är viktigt att läsa för barnen i förskolan.

Pedagoger i förskolan anser, enligt Simonsson (2004), att boken har en central plats, trots detta är det oftast barnen som tar initiativet till bokaktiviteter. Dessa

aktiviteter i form av högläsning förekommer främst på morgonen eller under den senare delen av eftermiddagen i väntan på att barnen ska bli lämnade eller hämtas av sina föräldrar. Det händer även att pedagogerna läser under barnens fria lek eftersom det blir lugnare ur ett pedagogiskt perspektiv. Dessa aktiviteter blir mer intima eftersom barnet eller barnen sitter nära, eller i pedagogens knä (Simonsson 2004).

Genus i bilderboken

Kåreland och Lindh-Munther (i Kåreland, 2005) berättar att redan på 1960-talet så introducerades en feministisk kritik av barnlitteraturen i samband med att den allmänna könsrollsdebatten som tagit fart efter Eva Mobergs uppsats *Kvinnans villkorliga frigivning* (1961, i boken *Unga liberaler*). Sociologen Rita Liljeström initierade diskussionen om könsroller i barnboksområdet. Könsroller var den term som användes ofta under den tiden. Det började alltmer ifrågasättas redan under 1960-talet av förläggare och kritiker att litteraturen för pojkar och flickor var uppdelad.

Änggård (2005) i sin tur skriver i sin avhandling att genusperspektivet är uppdelat i två områden. Det första är särhållandets tabu som innebär att manligt och kvinnligt inte ska blandas och det andra är att det manliga är normen. Vidare anser författaren också att manligt och kvinnligt inte bör blandas. Nettervik (2001) anser att det inte ses som anmärkningsvärt om en flicka läser en bok som räknas som en pojkbok, utan det ses som positivt. Vänder man på det så är det däremot inte samma sak. Det ses nästan som onormalt om en pojke läser en flickbok. Hon berättar att en pojke som vill läsa flickböcker måste smyga med det för att inte bli retad. Ur den synpunkten har inte samhället förändrats anmärkningsvärt. Enligt Nettervik är förklaringen till det synen på könets värde. Är en flicka pojktaktig så möter hon ofta uppskattning från både flickor och pojkar. Är en pojke flickaktig däremot så blir han lätt retad.

Enligt Edberg (2008) finns det böcker som visar hierarki i relationer, handlingar och inre beskrivningar, men ingen direkt hierarki i utseendet. Innehållet i de flesta böckerna är ändå en svag hierarki med mannen som norm. Men exempelvis *Mamma Mu städar* är en bok som är stereotyp och har en starkare hierarki. Författaren skriver att hon tycker att det är intressant att den boken har en stark hierarki med mannen som norm och en kvinnlig huvudperson. Hon anser att det tycks vara som om flickor behöver vara som pojkar för att få ta plats.

Vidare menar Edberg (2008) att det är utseendet som är det stereotypa drag som utmärker sig mest i böckerna. I många böcker finns personer med utseenden som är karaktäristiskt manligt och kvinnligt, även de som har karaktärer med

jämställda handlingar. Det är vanligare att flickor går över mot det manliga än tvärtom när det gäller utseendet.

Trots vissa tecken på förbättring sedan Weitz studie för mer än 35 år sedan, avslöjade forskning om genus ihållande mönster av ojämlikhet mellan könen. Genusstudier som är färskare visar en relativ brist på kvinnor och flickor i titlar och centrala karaktärer. Denna brist beror teoretiskt på en "symbolisk förintelse" i den meningen att den förnekar existensen av kvinnor och flickor genom att ignoreras eller underrepresenteras. Centralt för utvecklingen av könsidentitet är barndomen. Barnen har lärt sig att kategorisera sig själva och andra i en av två kategorier av könsidentitet genom förskolan. Föräldrar, lärare och kamrater betar sedan mot dessa barn som grundar sig på dessa kategorier. Under barndomen kommer de fortsätta utvecklingen av könsidentitet och förståelse för de förväntningar som är förknippade med den. Böcker bidrar tillsammans med föräldrar, lärare och kamrater till hur barn förstår vad som förväntas av kvinnor och män. En del av en socialiserings- och identitetsskapande processen är böcker (McCabe, Fairchild, Grauerholz, Pescosolido, Tope, 2011).

SOU (2006:75) kan i sitt resultat se att om man räknar huvudrollsinnehavarna som finns representerade i barnlitteraturen är det en överrepresentation av pojkar. Även i ramsor och sånglekar är huvudpersonen oftast en han. Det blir alltmer vanligt att förskollärare väljer böcker mer medvetet än tidigare och plockar bort böcker som är väldigt könsbundna.

Barn tolkar berättelser utifrån den tolkningsram de har fått med sig och att denna ofta präglas av föreställningar om kön. (...) För har man ägnat år åt att lära barn se och förstå världen på ett sätt så ska man nog inte förvänta sig några omvälvande förändringar efter en eller några enstaka sagor. Självklart går det att påverka barns förhållningssätt till kön och genus med hjälp av sagor och berättelser. (SOU 2006:75)

Språkutveckling genom bilderboken

Svensson (2009) anser att eftersom samhället har förändrats har kraven på en god språk- och läsförmåga blivit allt större. Därför behöver barnen få språklig stimulans redan i de tidiga åldrarna i förskolan. Alla barn får inte sitt språk stimulerat i hemmet, därför är det viktigt att de får den stimulansen i förskolan. Hon skriver vidare att målen för språk och kommunikation innebär att barnen ska ges möjligheten till samtal och utforskandet av språket. Litteracitet innebär att barnen ska kunna förstå och tolka budskap. De ska vara kritiska och kunna dra slutsatser som är logiska när det gäller texter, bilder, filmer och datorspel. De ska även kunna läsa mellan raderna. Detta är något man lär sig i samspelet med andra när man samtalar om och bearbetar texter. Boksamtal i samband med högläsningen är därför ett bra verktyg för att stimulera litteracitetsutvecklingen,

oberoende av barnets ålder. Det livslånga lärandet påverkas av barnets språkliga förmåga. Om barnen i tidig ålder får mycket språklig stimulans, t.ex. genom högläsning och boksamtal, kan det påverka det livslånga lärandet.

Simonsson (2004) har i sin studie kommit fram till att förskolans uppgift är att stimulera språkutvecklingen. För att barnen ska förstå bilderbokens innehåll är det viktigt att de förstår språket. Enligt författaren kan pedagoger i förskolan använda bilderböcker som ett redskap för att främja språkutveckling. Hon skriver vidare att högläsning är en daglig återkommande aktivitet. Bergqvist och Karlsson (2005) hänvisar till Svensson (1993) som framhåller att böcker är det bästa verktyget för att ge barnen ett rikt språk. Hon poängterar att det är viktigt att pedagogen har läst boken själv innan eftersom innehållet i boken kan vara opassande att ta upp i barngruppen eller göra barnen rädda.

Enligt Svensson (2009) kan barnens ordförråd utvecklas om det genomförs boksamtal i förskolan, deras språkkunskaper och man kan även göra barnen intresserade av att utforska språket. Förskolan har en betydelsefull roll i barnens möte med skriftspråket, en viktig del är den sociala aspekten eftersom barnen ofta tittar i böcker tillsammans. Läraren är en viktig person eftersom det är han/hon som styr vilka erfarenheter barnen kan få av litteratur.

Detta anser Svensson (2009) om att kunna läsa mellan raderna:

Det är inte självklart för alla barn att de ska sträva efter att lära sig att läsa. Många barn behöver få en mängd tillfällen att samtala om innehållet i böcker och om det står mellan raderna för att intressera sig för skriftspråket. De kan behöva hjälp med att koppla texten till sina egna erfarenheter och då är läraren central eftersom hon ofta känner till – åtminstone en del av – barnets livssituation. (s. 4)

Fantasi och inre bildskapande genom bilderboken

Simonsson (2004) har i sin avhandling kommit fram till att barnens fantasi utvecklas hela tiden och att den kan spira under högläsningstillfället. Sedan kan barnen skapa sina egna fantasibilder och utveckla sin föreställningsförmåga. Hon skriver vidare att sagans värld kan bli en kompensation för de barn som har det jobbigt hemma eller har upplevt något svårt. Små barn lär sig genom att titta och imitera innan de har utvecklat ett verbalt språk. De härmar något de ser och en lång stund senare, även i en annan miljö, kan de upprepa denna handling. För att försöka förstå varandra och vad de gör så imiterar barn andra barn, de vill visa samhörighet och vara lika kamraterna. Barnen imiterar det som är intressant för dem, men de varierar sätten att utföra det de har lärt sig; anledningen till det är att själva variationen är intressant och barn tycker om att göra det som är spännande och nytt (Frønes i Williams, 2006).

Koskimies-Hellmans (2008) anser att det är tendens till en personschildring som är djupare i de moderna barnböckerna. De letar sig under den traditionellt

handlingsorienterade ytan för att uttrycka känslor, drömmar och tankar i samspelet mellan ord och bilder. I avhandlingen undersöker Koskimies-Hellman genom motivet inre landskap tendensen till en inre karaktärsskildring i bilderböcker. Här avses med inre landskap övernaturliga inslag i bilderböckerna som kan analyseras som symboler för huvudpersonens inre upplevelser, och det inre landskapet ses som en förflyttning mellan den yttre och inre verkligheten hos karaktären.

Svensson (2009) anser att det finns många möjligheter att bearbeta bilderböcker exempelvis boksamtal, bildskapande, drama eller i barnens lek.

Teoretisk utgångspunkt

Vi kommer att utgå från Säljö (2010) sociokulturella teori där huvudtemat är betydelsen av kulturen och den sociala interaktionen för den intellektuella, emotionella och övriga utvecklingen. Enligt Säljö (2010) kan vi i ett sociokulturellt perspektiv inte undvika att lära, frågan är snarare vad vi lär oss i olika situationer. I det sociokulturella perspektivet är det genom interaktion som lärande sker. Enligt Säljö är den viktigaste drivkraften i barns utveckling det sociala samspelet. Han utgår också från att med barnets födelse så står utveckling och lärande i relation till varandra. Det är språket som är den utlösande mekanismen för utvecklingen (Vygotskij 1978/1982 tolkad i Williams, 2006). Idén om att barn som vägleds av vuxna eller kamrater som är mer kunniga får de bästa möjligheterna för lärande är centralt i teorin. Det medför att barn kan hjälpa varandra att i exempelvis problemlösningssituationer använda mer avancerade försök, eftersom de då får en chans att i ett socialt sammanhang öva. Något som Vygotskij's teori trycker på är att vi lär oss av varandra när vi lär oss något. Att kunna imitera och utveckla högre mentala funktioner är nyckeln till socialt lärande (Williams, 2006).

Björklund (2008) ser den mänskliga utvecklingen som en process som är aktiv och konstruktiv som bygger på både yttre och inre förutsättningar. Det som var viktigast för Vygotskij, enligt Björklund, var att studera hur sociala sammanhang utvecklar barns språk och begreppsbildning, och att genom att vara delaktig i en kultur som är gemensam kan en sådan process ske. Inom det sociokulturella perspektivet finns det en gemensam syn på att lärandet sker i en kontext och i social interaktion. Björklund refererar i sin avhandling från 2008 till Säljö (2000) som anser att kommunikation i olika former är den aktiva länken mellan kollektivets och individens erfarenheter. Föreställningar, tankeformer och praktiska erfarenheter återskapas genom samtal och kommunikation av olika slag och de kan då bli förnyade och spridas i samhället. Hon skriver också att Säljö (2005) beskriver att denna utveckling av kunskaper och färdigheter sker genom att det mänskliga tänkandet socialiseras genom olika kommunikativa praktiker.

Relaterat till vår studie kan bilderbokens användning och läsning i förskolan ses som en kommunikativ praktik, där barns språk- och begreppsutveckling gynnas i en kontext och i social interaktion.

Metod

Här nedan presenteras valet av metod, urval, genomförandet av datainsamling, analys samt de etiska aspekterna.

Metodval

Vi har valt att göra en kvalitativ studie. Vår studie är kvalitativ eftersom vi i frågeställningarna frågar om varför och på vilket sätt. Enligt Trost (2010) ska val av metod bero på vilken eller vilka frågeställningar studien har. Vi kommer att genomföra kvalitativa intervjuer med sju förskollärare vid fyra olika förskolor. Enligt Kvale (2009) är en kvalitativ intervju ett samspel mellan den som intervjuar och den som blir intervjuad. Det är därför viktigt att den som intervjuar har kunskap om ämnet för att det ska bli lättare att kunna ställa bra följdfrågor. Enligt Trost (2010) ska man vid genomförandet av kvalitativa intervjuer inte ha formulerat frågorna i förväg. Istället ska man göra en lista över frågeområden som man vill ha svar på. Listan ska vara kort och innehålla delområden. Det beror på att man i möjligaste mån vill låta den intervjuade bestämma ordningsföljden. Trost (2010) skriver vidare att det inte ska vara för många intervjufrågor, lagom många är bäst.

Urval

Denna studie har genomförts vid fyra förskoleavdelningar i två olika kommuner. Vi tillfrågade sex förskollärare vid två olika förskolor om de ville delta i vår studie. Vi besökte de flesta avdelningarna och frågade respondenterna om de ville delta i vår studie och vi fick svar på om de ville delta direkt. Eftersom vi fick ett bortfall tillfrågades ytterligare en respondent via telefonsamtal. När intervjuerna genomfördes var det en av respondenterna som inte längre ville delta i vår studie och vi fick då tillfråga en ny respondent som arbetade på ytterligare en förskola. Sammanlagt tillfrågades sju kvinnliga respondenter från tre olika förskolor. Resultatet riskerade att bli undermåligt, därför frågade vi ytterligare en respondent på en fjärde förskola. Det blev sammanlagt sju förskollärare från fyra olika förskolor. Vi hade som krav att de skulle vara utbildade förskollärare. Däremot hade vi inte som krav att de skulle ha flera års erfarenhet av läraryrket. Respondenterna arbetar på avdelningar där barnen antingen är ett till tre år eller tre till sex år. Vi valde respondenter från båda dessa åldersgrupper för att vårt resultat skulle bli så brett som möjligt samt att vi skulle få ta del av hela förskolans verksamhet med bilderboken som pedagogiskt verktyg. Respondenterna har olika lång erfarenhet av yrket. Avdelningarna har i studien

fått benämningarna A-D och våra respondenter har tilldelats siffrorna 1-7. (se tabell 1)

Tabell 1. *Studiens urval.*

Respondenter	Avdelning A 3-6 år	Avdelning B 4-6 år	Avdelning C 4-6 år	Avdelning D 1-3 år
Förskollärare	2	3, 4, 7	5	1, 6
Ålder	46	49, 47, 31	55	58, 54
Antal år i yrket	20-30	20-30, 20-30, 1-10	1-10	20-30, 20-30
Intervjulängd (minuter)	16	7, 12, 10	27	30, 10

Genomförande

I samråd med vår handledare bestämde vi vilka intervjuområden vi skulle ha för att kunna besvara studiens syfte och frågeställningar. Vi gjorde därför inte någon pilotstudie innan genomförandet av studien.

Innan vi genomförde våra kvalitativa intervjuer undersökte vi vilket bokbestånd som fanns på två av avdelningarna vid förskolorna, en småbarnsavdelning och en syskonavdelning. Detta gjorde vi för att få en inblick i vilken barnlitteratur som barnen kan få ta del av under sin vistelse i förskolan. Vi bad även våra respondenter att ta med sig fem av sina favoritbilderböcker till intervjutillfället och vid intervjuerna fick förskollärarna motivera sina val. Det blev dock ett missförstånd och fyra av respondenterna hade endast med sig titlarna uppskrivet på ett papper.

Vi genomförde alla intervjuer tillsammans eftersom vi bedömer att det blir lättare av den anledningen att vi får stöd av varandra och vi kan hjälpas åt att komma på följdfrågor. Dessutom är vi inte vana vid att genomföra kvalitativa intervjuer då vi endast har gjort det en gång tidigare. Vi spelade in intervjuerna med hjälp av en mobiltelefon. Trost (2010) anser att fördelen med att använda en ljudupptagare vid intervjuerna är att man kan lyssna på tonfall och ordval flera gånger efteråt, samt att man kan skriva ut intervjun och att det då går att få ett ordagrant citat. Man kan koncentrera sig på frågorna och svaren och behöver inte föra anteckningar.

När vi genomfört intervjuerna lyssnade vi av och transkribera dem. Anledningen till att vi gjorde det i nära anslutning till intervjuerna var för att vi om det skulle behövas kunde vi återkomma till respondenten vid eventuella oklarheter. Vi ser

det som en fördel för båda parter att ha intervjun i färskt minne. Vi intervjuade respondenterna en och en eftersom det enligt Trost (2010) vid gruppintervjuer kan bli att de som pratar mycket lätt tar överhanden och att de mer tystlåtna inte får komma till tals alls. Trost (2010) anser vidare att om intervjuaren tystar ner de som har lättare för att prata kan stämningen under intervjun bli spänd vilket är inte är en bra förutsättning för en lyckad intervju.

Om det var någon av respondenterna som inte ville bli inspelade var vi medvetna om att vi måste ta hänsyn till det och istället för att spela in anteckna ner deras svar. Två av respondenterna (förskollärare 1 och 6) ville inte bli inspelade då fick vi stället anteckna ner deras svar. Enligt Trost (2010) vill en del människor inte bli inspelade och då ska man inte göra det.

Intervjuerna genomfördes på respektive förskola men avskilt i ett lugnt rum. Respondenterna fick bestämma var vi skulle sitta och genomföra intervjun av den anledningen att de känner till förskolan bäst och var vi kunde sitta utan att bli störda. Trost (2010) skriver att det inte ska finnas några åhörare, att miljön ska vara så ostörd som möjligt och att respondenten ska känna sig trygg i miljön under intervjun. Vi tog hänsyn till respondenterna när vi valde vilken tid intervjuerna skulle genomföras så att det skulle passa dem bra. Vi informerade respondenterna om att intervjun inte skulle ta längre tid än en halvtimme, det var av den anledningen att vi lättare skulle kunna genomföra intervjun så att det inte blev ett hinder för verksamheten. Intervjuerna tog mellan 7-27 minuter (se tabell under rubrik Urval). De flesta respondenterna valde tillfällen då det är lämpligast att gå ifrån barngruppen, exempelvis när de hade slutat. Trost (2010) anser att intervjuens omfattning inte ska ta för lång tid.

Bearbetning och analys

Det transkriberade materialet från intervjuerna blev 20 dataskrivna A4-sidor och anteckningarna sex sidor.

När datainsamlingen var genomförd transkriberade vi intervjuerna, sammanställde resultatet och analyserade det. Kvale (2009) skriver att utskriften av intervjun är inledningen till den analytiska processen. Detta gjordes så snart som möjligt efter de genomförda intervjuerna, så att vi i god tid kunde återkoppla till respondenterna genom att ställa fler intervjufrågor om resultatet visade sig vara undermåligt. Vi lyssnade av inspelningarna och skrev ordagrant ner respondenternas svar på datorn. Transkriberingarna skrevs sedan ut i pappersform för att vi lättare skulle kunna analysera det insamlade materialet. När vi hade intervjusvaren i pappersform kunde vi lättare få ett helhetsintryck när vi hade alla svaren framför oss samtidigt. Vid analysen letade vi efter svar som gick att kategorisera in i tre områden som blev *bilderboken som pedagogiskt verktyg* och *högläsning* samt *förskolläraernas favoriter*. Vi utgick från vårt syfte och våra

frågeställningar och vi har därför inte redovisat de svaren som inte vara relevanta. Därefter tolkade vi resultatet utifrån studiens teoretiska utgångspunkt, där begrepp som socialt samspel, språk och kultur är centrala.

Trovärdighet

Eftersom vi ville göra studien trovärdig använde vi oss av inspelning vid fem av de sju genomförda intervjuerna. Två av respondenterna ville inte bli inspelade och då fick vi anteckna deras svar. Enligt Dimenäs (2007) innebär trovärdighet att om man gör en undersökning och sedan låter någon annan göra om studien och får ett likvärdigt resultat, vilket innebär att resultatet då är trovärdigt. Han skriver vidare att det är viktigt att man berättar hur man gick till väga vid studiens genomförande eftersom läsaren ska kunna se hur arbetet är uppbyggt och lättare förstå resultatet.

Patell och Davidsson (2003) anser att det är viktigt att ordgrant skriva ner det som respondenten har sagt vid transkriberingen och inte att man gör nya ord och bildar nya meningar. Citat måste vara korrekt formulerade även om de innehåller grammatiska fel. Författarna skriver vidare att det är viktigt att man faktiskt undersöker det som ska undersökas i studien utifrån det specifika syftet.

Vi har försökt att gå systematiskt tillväga och noggrant hantera intervjumaterialet. Tillsammans har vi diskuterat alternativa tolkningar för att komma fram till en trovärdig tolkning.

Etik

Enligt Vetenskapsrådet (2002) måste de fyra forskningsetiska kraven beaktas. Dessa krav är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Informationskravet innebär att respondenten ska informeras om vilka villkor som gäller för deras deltagande. De ska upplysas om att de deltar frivilligt och att de när som helst kan avbryta sin medverkan. Samtyckeskravet innebär att respondenten har gett sitt samtycke till deltagande i studien. Respondenterna har rätt att bestämma hur länge och på vilka villkor de vill delta. Konfidentialitetskravet innebär att alla uppgifter som kan vara etiskt känsliga ska förvaras så att inte utomstående kan komma åt dem. Respondenterna ska kunna garanteras anonymitet. Nyttjandekravet innebär att uppgifter från studiens datainsamling ej får användas i något annat syfte än till studien.

Informationskravet

Respondenterna blev i god tid tillfrågade om de vill delta i studien. När vi tillfrågade om våra utvalda respondenter ville delta i vår studie informerade vi dem om vad informerat samtycke innebär det vill säga att de när som helst kan

avbryta sitt deltagande och att det även är frivilligt att delta i vår studie samt att vår datainsamling kommer att behandlas anonymt. Enligt Kvale (2009) är det viktigt att informera respondenterna om syftet med studien samt garantera att respondenterna får avbryta sitt deltagande när som helst enligt kravet på informerat samtycke.

Konfidentialitetskravet

Kvale (2009) skriver att konfidentialitet innebär att datainsamlingen inte ska kunna spåras till våra respondenter eftersom de ska kunna garanteras anonymitet. Av den anledningen har vi valt att inte lämna någon information om vid vilka förskolor samt vart geografiskt som vår datainsamling till studien har genomförts. Det finns inte heller något i den informationen som påverkar vårt syfte med studien.

Samtyckeskravet

Respondenterna upplystes om att de när de vill kan avbryta sitt deltagande och att de kan bestämma under vilka villkor de vill delta. Till exempel ville två av våra respondenter inte bli inspelade och då tog vi hänsyn till det.

Nyttjandekravet

Vi upplyste våra respondenter om att uppgifterna inte skulle användas i något annat syfte än till studien och inte heller publiceras.

Vi bedömer att de forskningsetiska kraven har beaktats i vår studies genomförande.

Resultat

Här nedan följer ett sammandrag av resultatet samt en analys av resultatet utifrån studiens syfte och frågeställningar. Syftet med denna studie är att undersöka och beskriva förskollärares utsagor om arbetet med bilderboken som ett pedagogiskt verktyg i förskolan samt vilka bilderböcker som förskollärarna föredrar att läsa för barnen. Frågeställningarna är på vilket sätt används bilderboken som ett pedagogiskt verktyg, enligt förskollärarna? samt vilka böcker föredrar förskollärarna att läsa för barnen och varför? Dessutom anlägger vi ett genusperspektiv på arbetet med bilderboken som ett pedagogiskt verktyg.

Resultatsammandrag

Bilderboken som pedagogiskt verktyg

En av avdelningarna, avdelning A, har för tillfället ett tema om böcker som de valt att kalla Bokens år. De har fördjupat sitt pedagogiska arbete utifrån tre bilderböcker och tillverkat sagopåsar, sagokort men även dramatiserat sagorna tillsammans med barnen. En annan respondent berättar att de brukar dramatisera *Petter och hans fyra getter* när de är i skogen. Hon berättar även att avdelningen arbetar med Bornholmsmodellen som innehåller många sagor som de arbetar med på olika sätt. Förutom dramatiseringar berättar förskollärare 6 att barnen brukar leka böckerna och att hon använder sig av boksamtal men att hon skulle vilka göra det ännu mer.

"... istället för att bara bränna en trave med böcker." (Förskollärare 6)

Flera av våra respondenter medger att de förr använde sig mer av flanosagor och arbetade mer med böcker, men boksamtal är något som förekommer på de flesta avdelningar.

När våra respondenter berättar vad de anser att en bra bilderbok ska innehålla är de flesta eniga om att illustrationerna är viktiga. Den ska även ha ett syfte och en bra handling. En respondent uttrycker att det är viktigt med en början och ett slut i boken. Att den ska vara lättförståelig och handla om något som barnen kan relatera till tycker de är viktigt. En respondent tycker att en bra bilderbok ska stimulera fantasin samt ge utrymme för något att prata om och diskutera kring.

Avdelningarna byter ut sina böcker varje eller varannan månad och samtliga lånar cirka 25 titlar varje gång. Något som alla respondenter berättar under intervjuerna är att det finns böcker i huset som är förskolans egna som de kan låna när de vill. En av avdelningarna får en boklåda och resten går till biblioteket med en liten grupp barn. Den avdelningen som får en boklåda kan inte gå till biblioteket på grund av avståndet dit. En av respondenterna som besöker biblioteket efterfrågar

boklådor av den anledningen att det skulle spara tid. Det är barnbibliotekarien som väljer ut vilka böcker som ska finnas i boklådan men avdelningen kan vara med och påverka vilka böcker som ska lånas. De avdelningar som går till biblioteket låter barnen bestämma en del eller alla böcker som ska lånas. En av respondenterna berättar att hon plockar bort böcker som är för svåra för barnen. Alla intervjuade är nöjda med hjälpen och servicen som de får på biblioteket. En respondent anser att biblioteksbesök ger barnen så mycket, det är en kulturell upplevelse att gå omkring på biblioteket och titta i böcker.

Vid två av avdelningarna, en småbarn- och en syskonavdelning, har vi undersökt det aktuella bokbeståndet (se bilaga 1 och 2).

Högläsning

Samtliga respondenter svarar att de läser för barnen minst en gång om dagen och det är alltid före eller efter maten. Alla berättar också att de läser spontant om barnen vill. Ett annat svar som vi får från alla respondenter är att det är pedagogerna som väljer bok till det planerade högläsningstillfället och barnen som väljer vid de spontana tillfällena. Hur det går till under de planerade högläsningstillfällena är olika, några läser för helgrupp och några delar upp barnen i mindre grupper.

Den är inge rolig att läsa men den gillar barnen.
(om *Blixten McQueen*) (Förskollärare 2)

Vi frågade våra respondenter vad de tänker på när de väljer bok till högläsningen var barnens utveckling och ålder en viktig faktor. Barnens intresse och det aktuella temat är också något som spelar in när några av dem gör sina val. Flera av respondenterna berättar också att de gärna vill ha läst boken innan, dels för att veta vad boken handlar om och passar barngruppen samt att det inte blir fel på olika sätt, dels för att det då blir lättare att läsa med inlevelse och lättare att fånga barnen. En av respondenterna berättar också att hon gärna läser böcker som hon själv tycker är bra och roliga för då kan hon lättare göra boken rolig för barnen. Vilket budskap boken har är också viktigt enligt flera av respondenterna, det ska vara ett bra budskap som förmedlar något. En av de intervjuade respondenterna berättar att, något som hon har sett, när barnen väljer bok spelar bilderna stor roll. De väljer gärna böcker med färgglada bilder som täcker hela sidorna.

Vi fick många olika svar när vi frågade vad deras syften med högläsningen är. Att barnen ska få en lugn stund och lära sig att slappna av är något som några av förskollärarna svarade. Under högläsningen får även barnen lära sig att lyssna på en vuxen och någon som läser.

Man får komma nära. Idag när föräldrarna jobbar heltid såhär så är det inte säkert att de har tiden hemma att läsa för dom. Kanske en liten stund innan man lägger sig. Men för att det ska bli naturligt att höra en saga. Livet är sånt!
(Förskollärare 2)

En respondent berättar att hon tycker att det är mysigt att sitta tillsammans med barnen och titta i böckerna och prata om innehållet och bilderna. En annan berättar att ett syfte som hon har med högläsningen är att barnen ska få olika upplevelser.

Alltså (...) Det är så mycket man får med i en riktigt bra bok. Språket framförallt, och man kan ju få in mycket, alltså (...) matematik. Man kan få in mycket, många ämnen.(Förskollärare 7)

Ett annat syfte som nämns är att visa barnen språkglädje och språkets betydelse. Det går att på ett naturligt sätt få in läsriktningen genom att man samtidigt som man läser följer orden med fingret. Under högläsningen går det att visa barnen hur ord låter och att det finns en rytm i exempelvis böcker på rim. En respondent anser att det med hjälp av högläsningen går att ge barnen upplevelser som de kanske inte har varit med om. Respondenterna anser att det går att utveckla språket med hjälp av högläsningen. Det går även att på ett tidigt stadium ge barnen lust till böcker. Högläsning och bilderböcker är också enligt respondenterna ett bra sätt att lära sig nya saker vid exempelvis temaarbeten. En respondent berättar att hon tycker att det finns hundra anledningar till att läsa för barnen. Genom högläsning går det att förmedla budskap till barnen, exempelvis hur man ska vara mot varandra. Respondenterna anser även att det går att läsa för barnen för att berika leken, att barnen under högläsningen får nya tankar som de vidareutvecklar i sin lek och som i sin tur leder till vidgade vyer.

Vi frågade respondenterna om det tänker något på genus när de väljer böcker till högläsningen och vi fick varierande svar. Några tänker på det men de flesta berättar att de inte gör det. Några böcker som plockas bort av de som tänker på genus är böcker om prinsessor som är svaga och prinsar som är modiga. De vill läsa böcker om starka och drivande flickor. En av respondenterna skulle vilja ha mer tid för förberedelser för att hitta böcker om dessa starka flickor. En annan berättar att hon tycker att gamla böcker som är pojk- och flickfixerade ibland måste skrotas av den anledningen att de kan innehålla dumma uttryck. Däremot tycker hon inte att det går att ta bort gamla klassiker som exempelvis *Törnrosa*, *Askungen* m.fl. eftersom de tillhör ett kulturarv.

Förskollärarnas favoriter

Respondenterna skulle till intervjutillfället ta med fem favoritböcker. Variationen av böcker är stor och några av titlarna förekommer hos flera respondenter. I bilaga 4 finns titlarna samt böckernas handling. Vi sammanfattar deras valda titlar utifrån

följande teman: värdegrunden (t.ex. *Lom och tiorvarna* och *Sagan om Karl Knut*), realistiska berättelser som barnen kan känna igen sig i (t.ex. *Totte och God natt Alfons Åberg*), illustrationerna (t.ex. *Olles skidfärd* och *Allra käraste syster*), språket (t.ex. *Petter och hans fyra getter* som är skriven på rim) och genusperspektivet (t.ex. *Britten och prins Benny* och *Ronja Rövardotter*). Respondenterna motiverade sina val av böcker med att det går att använda dem på fler sätt än att bara läsa den, exempelvis genom dramatisering och sagopåsar.

Variationen är stor när det gäller böckernas teman, hur könsroller och genusfrågor behandlas samt vilka lärandemål innehållet har. En av barnbokstitlarna som förekommer frekvent som favorit är, som nämnts ovan, *Petter och hans fyra getter*. Motiveringarna till varför den är en favorit varierar. Några motiveringar är att den lär barnen färger och antalsuppfattning samt visar på kampen mellan det onda och det goda. *Ellen och Olle sjunger*, böckerna om *Halvan* samt böckerna om *Totte* är också titlar som nämns frekvent i intervjumaterialet (se bilaga 4). Förskolläraernas motiveringar är att böckerna ska ha ett bra budskap, fina bilder, innehålla känslor och sådant som barnen kan relatera till. De väljer böcker som främst har pojkar och män som huvudrollsinnehavare. Exempel på pojkar är Alfons, Totte, Halvan och Ludde. Exempel på män är Pettson och Algot i sagan om *Karl Knut*. De böckerna som riktar sig mer mot flickorna har starka, drivande huvudrollsinnehavare exempelvis Pippi, Ronja och Britten (se bilaga 4). Även bokbeståndet på de båda avdelningarna har en överrepresentation av pojkar och män (se bilaga 2 och 3).

Resultatanalys

Vårt syfte med studien har varit att undersöka och beskriva förskollärares utsagor om arbetet med bilderboken som ett pedagogiskt verktyg i förskolan samt vilka böcker som förskollärarna föredrar att läsa för barnen. Vi förstår att bilderboken används i förskolan och då främst i högläsningssituationer som i sin tur leder till boksamtal. I den sociokulturella teorin enligt Säljö (2000) har vi valt ut tre centrala begrepp till vår analys: det *sociala samspelet*, *språket* som en mekanism för utveckling samt betydelsen av *kulturen*. Vi tolkar vårt resultat utifrån dessa tre begrepp och kan se att det är svårt att dela upp det då samtliga går in i varandra.

Bilderbokens användning som ett pedagogiskt verktyg i förskolan kan förstås som en aktivitet, där syftet är, enligt förskollärarna, att förmedla ett budskap, bidra till lekinspiration eller ge barnen olika upplevelser så som en lugn stund och språkstimulans. Innehållet i boken är anpassat efter barnens ålder och utvecklingsnivå.

När förskollärarna läser för barnen förmedlas olika kulturella budskap och upplevelser. Vid högläsningen väljer förskolläraren en bok utifrån ett specifikt

syfte, exempelvis att boken ska förmedla ett värdebudskap så som hur vi ska vara mot varandra eller en förmedling av könsroller, jämställdhet och andra värdegrundsfrågor som exempelvis genusperspektivet. Läser de en bok om en mamma som tar hand om hemmet och en pappa som arbetar förmedlas synen på vad som är kvinnligt och manligt. När de till exempel läser *Olles skidfärd*, som en av respondenterna har som favoritbok, för barnen är det historiska perspektivet i fokus; hur det var förr i tiden.

Syftet med bilderboken är också, enligt förskollärarna, att stimulera språkutvecklingen hos barnen genom olika språklekar och att stimulera det sociala samspelet. Samtliga respondenter berättar att de nästan dagligen genomför boksamtal med barnen, vilket vi tolkar som ett sätt att lära barnen att lyssna på andras tankar och utbyta erfarenheter med andra barn och vuxna. Även dessa samtal stimulerar den språkliga utvecklingen.

Diskussion

Här diskuteras val av metod samt genomförandet av studien. Vi diskuterar även studiens resultat i förhållande till tidigare forskning. Vi kommer även beskriva vår slutsats samt ge förslag på vidare forskning.

Metoddiskussion

Enligt Trost (2012) ska metoden väljas beroende på vilken frågeställning studien har. Vi valde att göra kvalitativa intervjuer eftersom vi anser att vår studie är kvalitativ då vi ställer vad och varför-frågor. Vi hade även kunnat genomföra observationer vid högläsningstillfällena för att få ett bredare resultat, och för att få barnens perspektiv. Eftersom det inte är en stor studie vi har gjort har tiden inte räckt till och därför har vi enbart riktat in oss på förskollärarperspektivet. Vi valde att intervjua tre respektive två förskollärare som är verksamma på samma avdelningar därför blev resultatet av dessa intervjuer liknande under flera frågeområden. Detta märkte vi och tillfrågade därför ytterligare två förskollärare vid två olika förskolor. I efterhand kan vi säga att vi borde ha tänkt på det från början, det kanske hade påverkat vårt resultat om vi hade valt sju respondenter från sju olika avdelningar.

Intervjuerna spelades in med hjälp av en mobiltelefon. Alla avdelningarna har diktafoner men vid intervjuerna var de antingen urladdade eller upptagna. Alla respondenterna informerades i god tid om att intervjuerna skulle spelas in men vid intervjutillfället ville två av dem inte medverka om de skulle spelas in. Vi tog hänsyn och respekterade detta och istället fick vi anteckna ner deras svar. Enligt Trost (2010) ska det vara frivilligt att bli inspelad vid intervjuer. Eftersom vi inte kunde spela in två av intervjuerna utan var tvungna att anteckna var det svårt att skriva exakta citat. Det var svårt att koncentrera sig och komma på följdfrågor under intervjuens gång eftersom det krävdes koncentration på att föra anteckningar. Då var det en fördel att vi vid dessa tillfällen var två och att vi kunde sammanställa våra anteckningar. Vi upplevde att några av respondenterna inte kände sig bekväma med att bli inspelade även om de godkände det. De svarade på frågorna men var inte så pass avslappnade att samtalet blev naturligt. Det kan vara en nackdel med att spela in intervjuerna. Vi valde att be respondenterna om fem titlar på böcker som de anser är bra, och att de bara skulle skriva ner titlarna. Vid tre av intervjuerna hade respondenterna med sig sina fem utvalda böcker. Vi märkte då att deras motiveringar blev mer utförliga vilket vi kunde ha tänkt på från början. Intervjuerna genomfördes vid olika tidpunkter beroende på när respondenterna hade tid eller när de kunde gå ifrån verksamheten. Vid ett tillfälle så valde respondenten att intervjun skulle genomföras efter arbetsdagens slut sent

på eftermiddagen. Vi upplevde att tidpunkten inte var den bästa för att genomföra en kvalitativ intervju. Enligt Trost (2010) ska respondenten få välja tidpunkt för intervjun men vi kan i efterhand se att det inte alltid var det ultimata.

Något som vi har reflekterat över i efterhand är att vi borde ha genomfört intervjuerna tidigare. Det dröjde innan vi fick tillräckligt många respondenter för att studien skulle kunna genomföras. Inplanerade intervjuer fick ställas in på grund av sjukdomar och eftersom vi skulle genomföra intervjuerna tillsammans var det svårt att få tid till genomförande av intervjuer. Vi hade inte enbart vår tid att ta hänsyn till utan även respondenternas möjligheter att delta. Transkriberingarna tog mycket tid, men enligt Kvale (2009) är dessa grunden för den analytiska processen.

Avslutande diskussion

Bilderboken

Vi kan i resultatsammandraget se att högläsning förekommer dagligen på alla avdelningarna. Avdelning A har *Bokens år* som tema detta läsår, de arbetar därför mycket mer än de andra med planerade aktiviteter med olika böcker som utgångspunkt. Barnen är delaktiga enligt respondentens utsaga. Vi jämför nu med de andra avdelningarnas bokaktiviteter som inte var så frekventa, förutom högläsningstillfället i samband med maten. I SOU (2006:75) står det att barnlitteraturen fyller flera funktioner, och det är något vi båda har upptäckt under genomförandet av den här studien. Samtidigt anser vi att det skulle gå att göra mer, vilket även några av respondenterna själva har sagt. En del förskollärare i studien arbetar inte, enligt utsagorna, med böcker så mycket mer än vid högläsningen, de gjorde mer aktiviteter, exempelvis flanosagor, förr men inte nu längre. Vad kan det bero på? Vi tror att en av anledningarna till det är att de lägger tiden på andra arbetsuppgifter, exempelvis administrativt arbete. Precis som Svensson (2009) skriver finns det många sätt att arbeta med bilderböcker, exempelvis boksamtal och drama. Kan det vara så att det är något som glöms bort när man har arbetat länge i förskolan? Vi funderar på om kreativiteten försvinner hos förskollärarna efter några år och att de saknar inspirationen. För att få nya idéer och kreativitet kan det vara bra att byta arbetslag eller förskola, eller kanske fortbilda sig för att få nya idéer och ny motivation. Vi förskollärare måste komma ihåg att vi aldrig blir fullärda, det finns hela tiden nya saker att lära sig.

I det empiriska materialet har några av förskollärarna uttryckt att det är viktigt att barnen kan relatera till handlingen. Enligt Hellsing (1999) ska en bra bilderbok orientera barnen i tid och rum. Vi kan se att respondenterna tenderar att välja böcker med lätta handlingsförlopp. Vi anser att vi förskollärare behöver utmana barnen och välja böcker som visar på andra miljöer, exempelvis industrier,

sjukhus och gruvor. Det finns även böcker som ger uttryck för kreativitet, exempelvis *Linnea i målarens trädgård*. Detta tycker vi är viktigt för att vidga barnens syn och förståelse för omvärlden.

Biblioteksbesök

Det har varit intressant att se vilka olika förutsättningar de fyra avdelningarna har när det gäller biblioteksbesöken. En avdelning har så nära att det inte blir lika många genomtänkta besök medan en annan inte har möjlighet att gå dit, och därför inte får påverka bokvalen utan får färdiga boklådor. Förskollärare 3 som gör besök på biblioteket efterlyser boklådor för att spara tid, samtidigt som förskollärare 6 vill gå till biblioteket för att ge barnen den kulturella upplevelsen som det innebär. Vi anser att tidigare erfarenheter samt eget intresse spelar en stor roll i det här sammanhanget vilket även en av respondenterna ansåg. Hur professionellt är det om vi bara ser till våra intressen och åsikter och inte ser till att ge barnen upplevelser och erfarenheter. Pedagogerna i förskolan arbetar i arbetslag och det är inte ovanligt att alla har olika intresseområden och kunskaper, även tidigare erfarenheter. Om förskolläraren inte tycker att det är roligt med högläsning och böcker, förmedlas den känslan då till barnen? Det tror vi att det indirekt gör. Simonsson (2006) anser att genom biblioteksbesök blir barnen en del av en boklånartradition, och pedagogerna kan låta barnen bekanta sig med litteraturen. Vi tycker att det är anmärkningsvärt att avdelning A inte går till biblioteket med barnen. Att som barn tidigt få hålla i en bok och själv välja vilken eller vilka de vill låna stimulerar lusten till att läsa. Om vi hade undersökt bokbeståndet på den här avdelningen hade vi sett om det var stor skillnad jämfört med de avdelningar där barn och förskollärare väljer. Hade det varit variation bland ämnesområden och huvudpersoner i böckerna? Förskolläraren på avdelning A hade hittat en ny favoritbok som kommit i boklådan, *Lom och tjorvarna*. Vi framhåller att förskollärarna företrädesvis ska utnyttja barnbibliotekariens kompetens för att få variation.

Förskollärarnas favoriter

När vi har analyserat förskollärarnas valda favoritbarnböcker och jämfört deras motiveringar med Helsing (1963/1999), kan vi koppla dem till hans barnbokskriterier av hur en bra barnbok ska vara. Helsing (1999) anser bland annat att en bra barnbok ska lära barnen att behärska språket, och några av förskollärarna motiverar att rim och rytm är en viktig ingrediens i barnboken, t.ex. *Petter och hans fyra getter*. Enligt Läroplanen för förskolan (1998/2010) ska förskolan sträva efter att barnen utvecklar sitt ordförråd, sitt språk samt sin förmåga att leka med ord och kommunicera med andra. Även Svensson (2009) anser att genom bilderboken kan man utveckla barnens språkkunskaper och ordförråd. Vi anser att rim är ett bra sätt att visa barnen vad man kan göra med språket och utforska det. De flesta av respondenterna har uttryckt att deras syfte med högläsning är att stimulera barnens språkutveckling.

En huvuduppgift som en bra barnbok ska ha enligt Hellsing (1999) är att den ska orientera barnen i tid och rum, vilket även flera av våra tillfrågade förskollärare har sagt. Exempelvis får man i *Olles skidfärd* se hur det var förr i tiden. Även i *Historien om någon* är illustrationerna gammeldags, vilket kan ge barnen en förståelse för hur det var att leva på den tiden. Jönsson (2007) säger att man med hjälp av bilderboken visar barnen vad andra människor har varit med om. Två av förskollärarna anser att detta är viktigt att förmedla detta till barnen. Vi tror att dagens barn behöver få se hur det var förr för att få en förståelse för hur andra generationer har haft det, att fritiden inte alltid har bestått av tv och tv-spel. Om barnen får möjligheten att leva sig in i någon annans situation tror vi att det kan stimulera fantasin eftersom det kan bidra till en inre föreställningsförmåga. Vi har erfarenhet av att efter högläsningstillfället har barnen lekt handlingen och därför anser vi att högläsning kan främja och utveckla den fria leken. Enligt Hellsing (1963/1999) ska barnboken även aktivera livskänslan vilket innebär att barnens fantasi stimuleras. Detta kan göras genom att berika barnens känsloliv. Majoriteten av respondenterna har uttryckt att en bilderbok ska ha en undermening där känslor behandlas. Flera har även motiverat sina val av utvalda böcker för att handlingen exempelvis har varit omsorgsfull, gullig, behandlat moraliska dilemman men även belyst kärlek och vänskap. Vi håller med respondenterna om att detta är ett viktigt innehåll i en bilderbok. Bilderna i böckerna kan vara ett stöd för barnen när de är små men vi anser att det är viktigt att barnen får lära sig att lyssna utan att titta på bilderna. De får då möjligheten att träna på att föreställa sig hur olika saker kan se ut och kan skapa sig en inre bild av det. Detta kan vara en utgångspunkt för boksamtal och då får de även möjlighet att ta del av andras tankar menar vi med stöd av Vygotskij (i Williams 2006), som anser att vi lär oss i samspel med andra.

Högläsningen

De flesta förskollärarna ville läsa igenom boken före högläsningstillfället så de skulle känna till handlingen. Förskollärare 2 berättar att hon vid ett tillfälle läste en bok vid läsvidan som hon inte hade läst tidigare och det blev då problematiskt; ett barn blev rädd eftersom boken handlade om sjukdomar. Rhedin (2002) skriver att det nu för tiden är lätt att hitta bilderböcker som tar upp känsliga ämnen, som exempelvis döden. Under våra VFU-perioder har vi inte sett att böcker som handlar om känsliga ämnen förekommer. Anledningen kan vara att barnen efteråt ställer obekväma frågor som det kanske inte alltid finns ett givet svar på. Det kan också bero på att vi är rädda för att behöva hantera de obekväma frågorna samt barnens känslor på "rätt" sätt utan att det blir fel. Vi har erfarenhet av att många barn förknippar läsning med något roligt. Vi kan även i resultatet se att de tillfrågade förskollärarnas syfte med högläsning är just detta. De har inte heller valt ut några böcker som behandlar känsliga områden. Bergqvist och Karlsson (2005) hänvisar till Svensson som framhåller att det är viktigt att pedagogen själv

har läst boken innan eftersom innehållet kan vara opassande eller göra barnen rädda.

Böcker har haft en stor roll under flera århundraden, både hos vuxna och barn har intresset för böcker och sagor funnits länge. Det ser vi bland annat i systrarna Mobergs citat i Simonssons (2006) avhandling:

Det mest lockande det är kanske ändå bilderböckerna, ty de dragas fram outröttligt varje morgon och blir aldrig för gamla att se på, i synnerhet om någon tant placerar sig bland barnen och förevisar och berättar. Då kan man vara viss om, att där blir **alltid en** hel samling barn omkring den tanten (s.20).

Högläsning är en aktivitet som förenar både vuxna och barn. Förskollärare 2 betonar att det är viktigt för barn idag att få komma nära eftersom föräldrarna inte alltid hinner läsa med dem på kvällarna. Detta är en iakttagelse som Bergqvist och Karlsson (2005) också gjort. I dagens samhälle finns inte så mycket fri tid om båda föräldrarna arbetar. Det är så mycket som ska hinnas med, t.ex. fritidsaktiviteter, hushållssysslor och vi tror även att föräldrar har behov att förverkliga sina drömmar och utöva sina egna intressen. Vi tror att barnen i dagens samhälle är mer stressade än förr eftersom många tillbringar mycket tid i förskolan. Dessutom är det inte ovanligt med andra fritidsaktiviteter på kvällstid. Egentligen skulle de kanske behöva en lugn stund med någon som läser en bok för dem. Vi har erfarenhet av att andra medier såsom tv och tv-spel idag upptar en stor del av barnens fritid. Detta kan leda till att böckerna kommer i skymundan i hemmen. Det kanske därför är ännu mer viktigt att vi läser bilderböcker för barnen i förskolan? Dessutom ger böckerna oss människor en större chans att utveckla förmågan att läsa mellan raderna och skapa inre bilder av böckernas berättelser. Våra respondenter tror att bilderna i barnböckerna attraherar barnen vilket också är något vi håller med dem om. De flesta av respondenterna har valt ut sina favoritböcker på grund av bildernas betydelse. I de böcker de valde ut som sina favoriter finns det endast ett par exempel där illustrationerna är väsentliga, exempelvis *Lom och tjorvarna* och *Pettson och Findus*. De andra böckernas bilder är enkla samt möjliggör inte för vidare samtal. Enligt Vygotskijs sociokulturella teori i Williams (2006) är den sociala interaktionen avgörande för den emotionella och intellektuella utvecklingen. Vi lär i samspel med andra anser han och denna teori är studiens utgångspunkt.

Genus

När vi analyserade resultatet såg vi ett genusperspektiv. I detta perspektiv kan vi enligt Änggård (2005) urskilja två aspekter. En aspekt är att manligt och kvinnligt inte ska blandas och den andra är att det manliga är normen. Att det manliga är normen i samhället speglas även i barnlitteraturen anser vi. När vi tittade på bokbeståndet på två av avdelningarna såg vi att pojkar/män dominerade bland

huvudpersonerna. När fyra av förskollärarna fick välja ut sina fem favoriter såg vi samma mönster även där. I de böckerna där en flicka har huvudrollen är hon oftast modig och drivande och inte en ”typisk flicka”, hon är då ofta mer pojkflicka än flick-flicka. Vi undrar hur det kommer sig? Kan det bero på att det är mer emot normen att en pojke är ”flickig” än tvärtom? Är det mer accepterat, i så fall varför?

Vår studie har genomförts vid fyra förskolor och därför har vi inte ett brett resultat. Vad skulle det kunna bli för konsekvenser om det såg likadant ut på alla förskolor i hela Sverige, utifrån vårt resultat? I resultatet har vi sett att de flesta förskollärares favoritbarnböcker samt bokbeståndet på två av avdelningarna har en överrepresentation av pojkar och män i handlingen. Om det generellt skulle se ut så här i hela landet skulle det innebära att förskolornas pojkar får många bilder av vad eller hur de kan vara. De får även många förebilder till hur de kan agera. De får chansen att diskutera detta med förskollärarna under högläsningen och vid boksamtal. Flickorna får däremot mindre förebilder och samtal om flickor utifrån deras intressen och livsvärld. Enligt McCabe (2011) är böcker en del av den identitetsskapande processen, det finns däremot en brist på flickor och kvinnor som centrala karaktärer i barnböckerna. I *Pedagogiska magasinet* (2007) framställs många barnböcker ha ett traditionellt genusmönster där pojkarna är rebelliska och flickorna är duktiga hjälpredor.

Enligt SOU (2006: 1975) är huvudrollsinnehavarna i barnlitteraturen överrepresenterade av pojkar. Även i sånger och ramsor är huvudpersonen oftast en pojke eller man, därför har det blivit mer vanligt att förskollärarna medvetet väljer böcker som inte är så könsbundna. När våra respondenter tillfrågades om de tänkte medvetet på genus vid val av högläsningsbok eller sina favoriter svarade de flesta nej. Två av våra respondenter uttryckte att de gärna läser böcker om starka och drivande flickor och väljer bort böcker som handlar om svaga prinsessor och modiga prinsar. Vi kan även se det när vi tittar på deras favoritböcker, dessa två har även valt titlar om just sådana flickor (*Pippi Långstrump*, *Ronja Rövardotter* och *Britten och prins Benny*). De motiverade valet av dessa böcker med att huvudrollsinnehavarna kan vara goda förebilder för dagens flickor. Vi framhåller att det borde finnas mer barnlitteratur som handlar om vanliga flickor. Det är viktigt att visa barnen att man inte måste vara stark och drivande utan att man duger som man är, menar vi med stöd av läroplanen. Enligt läroplanen för förskolan(2010) ska förskolan motverka traditionella könsmönster och könsroller. Vi reagerade över att flera av våra respondenter inte tycks tänka på genus när de väljer böcker med tanke på samhällsdebatten om han/hon/hen. Vilken värdegrund förmedlar förskollärarna till barnen genom den litteratur de väljer? Böckerna som de valt kan behandla många andra ämnen som är intressanta att läsa för barnen. Vi anser även att då genusperspektivet är omdebatterat borde det vara fler av våra respondenter som tänkte på det. Förskolan ska motverka könsroller men hur gör vi det om vi inte ens ser till att det finns böcker som alla barnen kan identifiera sig

med? Om vi bara erbjuder böcker som handlar om pojkar och oftast läser böcker med pojkar som huvudpersoner hur förmedlar vi då värdegrunden och jämställdheten? De barn som får detta presenterat för sig varje dag på förskolan, hur ska de kunna tänka annorlunda när de blir vuxna? Med detta visar vi ju att det manliga är mer norm i samhället vilket vi enligt styrdokumentet ska motverka.

Utbudet av barnlitteratur bör vara densamma i hela landet, men det är upp till förskollärarna att se till att det är ett så brett utbud som möjligt i bokbeståndet på avdelningen anser vi. Vi tycker att de borde ta mer hjälp av barnbibliotekarien för att få ett så brett utbud som möjligt eftersom det är barnen som väljer böckerna, både när det gäller genre och genus men även teman.

Slutsats

I vår studie kan vi dra slutsatsen att bilderboken förefaller ha en central plats på avdelningarna, men att den används mest vid läsvidorna och då i form av högläsning, enligt förskollärarna. Bilderna utgör en viktig del av böckerna och innehållet bör vara något som både flickor och pojkar kan känna igen sig i.

Förslag till vidare forskning

I vår studie har vårt syfte varit att undersöka hur pedagogerna använder bilderboken som pedagogiskt verktyg i förskolans verksamhet. Vi har därför inte fokuserat på ett barnperspektiv. Det finns många fler olika perspektiv som också hade varit intressant att studera närmare. Om vi skulle vidareutveckla studien anser vi att det hade varit intressant att intervjua barn och undersöka hur barnen tänker kring böcker och högläsning i förskolan, samt vilka böcker som är deras favoriter.

Referenser

- Bergqvist, P. & Karlsson, K. (2005). *Samarbete mellan bibliotek och förskola – en studie om huruvida samarbete kan främja barns och särskilt invandrabarns språkutveckling* (Magisteruppsats). Borås: Högskolan i Borås.
- Björklund, E. (2008). *Att erövra litteracitet – Små barns kommunikativa möten med berättande, bilder, text och tecken i förskolan* (Avhandling). Göteborg: Göteborgs Universitet.
- Dimenäs, J. (red) (2007). *Lära till lärare. Att utveckla läraryrket – vetenskapligt förhållningssätt och vetenskaplig metodik*. Stockholm: Liber.
- Edberg, M. (2008). *Populära bilderböcker och genus. Genusstrukturerna i de mest utlånade bilderböckerna år 2007* (Magisteruppsats). Borås: Högskolan i Borås.
- Hellsing, L. (1963/1999). *Tankar om barnlitteraturen*. 2:a upplagan. Stockholm: Rabén och Sjögren.
- Jönsson, K. (2007). *Litteraturarbetets möjligheter – en studie av barns läsning i årskurs F-3* (Examensarbete). Malmö: Malmö Högskola.
- Koskimies-Hellman, A-M. (2008). *Inre landskap i text och bild. Dröm, lek och fantasi i svenska och finska bilderböcker* (Avhandling). Åbo: Åbo Akademis Förlag.
- Kvale, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Kåreland, L. (2005). *Modig och stark – eller ligga lågt. Skönlitteratur och genus i skola och förskola*. Stockholm: Natur och kultur.
- Kåreland, L. (2007). Pappa Björn kokar gröt. *Pedagogiska magasinet*, 4, 47-49.
- McCabe, J., Fairchild, E., Grauerholz, L., Pescosolido, B. & Tope, D. (2011). Gender in Twentieth century children's book. Patterns of Disparity in Titles and Central Characters. *Florida: Gender & Society*, 25(2), 197-226.
- Nettervik, I. (2001). *I barnbokens värld*. Malmö: Gleerup.
- Patell, R. & Davidsson, B. (2003). *Forskningsmetodikens grunder*. Lund: Studentlitteratur.
- Rhedin, U. (2002). Den nya bilderboken – inte bara för barn? *Dansk*, 4, 3-14.
- Simonsson, M. (2004). *Bilderboken i förskolan – en utgångspunkt för samspel* (Avhandling). Linköping: Linköpings Universitet.

Simonsson, M. (2006). *Pedagogers möte med bilderböcker i förskolan* (Rapport Skapande Vetande, 48). Linköping: Linköpings Universitet.

SOU (2006:75). *Jämställd förskola – om betydelsen av jämställdhet och genus i förskolans pedagogiska arbete: slutbetänkande från Delegationen för jämställdhet i förskolan*. Stockholm: Edita Sverige AB.

Svensson, A-K. (2009). *Högläsning i förskola och förskoleklass – hur vanligt är det?* (Avhandling). Borås: Högskolan i Borås.

Säljö, R. (2010). *Lärande i praktiken – Ett sociokulturellt perspektiv*. 2:a upplagan. Stockholm: Norstedts.

Trost, J. (2010). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.

Utbildningsdepartementet. (2010)(98/rev 10). *Läroplanen för förskolan*. Stockholm: Regeringskansliet.

Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Elanders Gotab.

Williams, P. (2006). *När barn lär av varandra – samlärande i praktiken*. Stockholm: Liber.

Änggård, E. (2005). *Bildskapande – en del av förskolebarns kamratkulturer* (Avhandling). Linköping: Linköpings Universitet.

Bilaga 1

Intervjuområden

Högläsningstillfället

Biblioteksbesök

Bilderboken

Barnens delaktighet

Genus

Favoritböcker

Bilaga 2

Bokbeståndet på avdelning B:

- "Den förtrollade kvarnen" (Walt Disney)
- "Robin Hood och den gyllene pilen" (Walt Disney)
- "Peter och draken Elliot" (Walt Disney)
- "Kalle Ankas otursdag" (Walt Disney)
- "Mästerdetektiven Basil Mus" (Walt Disney)
- "Farbror Joakims juldröm" (Walt Disney)
- "Aladdin och den gåtfulla prinsessan" (Walt Disney)
- "Robin Hood spinner planer" (Walt Disney)
- "Grodan i vida världen" (Max Velthuijs)
- "Grodans ABC" (Max Velthuijs)
- "Nalle Brunos höst" (Gunilla Ingves)
- "Nalle Bruno och myrorna" (Gunilla Ingves)
- "Ronny och Julia" (Måns Garthon & Johan Unenge)
- "Ronny och Julia längtar" (Måns Garthon & Johan Unenge)
- "Ronny och Julia sover över" (Måns Garthon & Johan Unenge)
- "Aja baja Alfons Åberg" (Gunilla Bergström)
- "Alfons bollar med siffror" (Gunilla Bergström)
- "Raska på Alfons Åberg" (Gunilla Bergström)
- "Är du feg Alfons Åberg?" (Gunilla Bergström)
- "Var är bus-Alfons" (Gunilla Bergström)
- "Men... Det är ju Bolibompadraken!" (Mats Wänblad & Micaela Favilla)
- "Hos tandläkaren med Bolibompadraken!" (Mats Wänblad & Micaela Favilla)
- "Här kommer helikoptern" (Arne Norlin & Jonas Burman)
- "Här kommer bärgningsbilen" (Arne Norlin & Jonas Burman)
- "Sagan om den underbara familjen Kanin och Fru Skräck" (Jonna Björnstjerna)
- "Lilla Lena är doktor" (Åsa Karsin)
- "När Robert hade barnvakt" (Margareta Löf Eriksson)
- "Castor syr" (Laru Klinting)
- "Siv sover vilse" (Pija Lindenbaum)
- "Rut och Knut börjar träna" (Carin Wirsén & Stina Wirsén)
- "Mamma i trotsåldern" (Malin Benno Hjerpe & Annika Hjerpe) En Klara-bok
- "Gröna handen och andra spökhistorier" (Ulf Palmenfelt)
- "Familjen Nalle åker bil" (Arne Norlin & Malti Lepp)
- "Noah och bästa grejen" (Jeanette Milde) En - "Jag vill bli större!" (Tony Ross) En Lilla Prinsessan-bok

Bilaga 3

Bokbeståndet på avdelning D:

- ”Prick och Fläck ser stjärnor” (Lotta Geffenberg)
- ”Knacka på” (Anna-Clara Tidholm)
- ”Johanssons garage” (Thomas Halling)
- ”Vad gör traktorn” (Julika Winter)
- ”Mulle Mecks minsta bok” (George Johansson)
- ”Ellen och Olle äter” (Catarina Kruusval)
- ”Bamsebiblioteket” (Rune Andersson)
- ”Sune letar och letar” (Tord Nygren)
- ”Ut och gå” (Anna- Clara Tidholm)
- ”Lukas i svampskogen” (Jens Ahlbom)
- ”Tummen tittar på natten” (Inger och Lasse Sandberg)
- ”Tummens resa” (Inger och Lasse Sandberg)
- ”Prick och Fläck degar” (Lotta Geffenberg)
- ”Okej” (Anna-Clara Tidholm)
- ”Mera miner med Alfons” (Gunilla Bergström)
- ”Emilia och klädträdet” (Anna Dunér Kirsten Raagaard)
- ”Sune måste sova” (Tord Nygren)
- ”Grävare och lastare” (Angela Royston)
- ”Nu är vi gorillor låtsas vi” (Barbro Lindgren Anna Höglund)
- ”Enok hittar en vän” (Birgitta Rosenberg)
- ”Halvan kör sopbil” (Anne Norlin Jonas Burman)
- ”Grodan och haren” (Max Vesthuijs)
- ”Sune gör ingenting” (Tord Nygren)
- ”Vem säger Bu” (Judy Hindley Brita Granström)
- ”Spöket i köket” (Lennart Hellsing)
- ”Aj!” (Stina Wirsén)
- ”Kaninkalas” (Lena Andersson)

- ”Rävjakten” (Sven Nordqvist)
- ”Totte bygger” (Gunilla Wolde)

Sångböcker

- ”Prästens lilla kråka” (Catarina Kruusval)
- ”Imse vimse spindel” (Catarina Kruusval)
- ”Lilla snigel” (Catarina Kruusval)
- ”Björnen sover” (Catarina Kruusval)

Bilaga 4

Böckernas handling (förskollärarnas favoriter)

Böckernas handling är hämtad från hur den beskrivs i följande källor: adlibris.com, bokus.com, ungafakta.se (direktcitat).

Historien om någon (Åke Löfgren och Egon Möller Nielsen)

Vem är Någon som gjort en våt fläck på golvet och som stjälp ut mjölken i skafferiet? Vi följer en röd ulltråd som försvinner genom köket och upp i övervåningen, upp på vinden in i ett skåp. Vem är det som gömmer sig därinne?

Olles skidfärd (Elsa Beskow)

Vintern när Olle fyller sex år blir spännande. På sina nya skidor ger han sig av på en spännande tur genom vinterlandskapet, där han bland annat träffar på Farbror Rimfrost, Gumman Tö och Kung Vinter.

Allra käraste syster (Astrid Lindgren)

"Nu ska jag berätta en hemlighet: jag har en tvillingsyster. Tala inte om det för någon! Hon heter Ylva-Li, och hon kallar mig "Allrakäraste syster". Ylva-li tycker bara om mig. Vi har ett särskilt språk, som vi bara förstår. Och vi har så roligt tillsammans."

Är du feg Alfons Åberg? (Gunilla Bergström)

Alfons tycker inte om att slåss. Hans pappa försöker lära honom att slåss i försvarssyfte men han vill inte. Då är det modigare att låta bli.

Pettson får julbesök (Sven Nordqvist)

Snart är det jul, och Pettson och Findus ska hålla på med julförberedelser. När de ska hämta granris i skogen med kälken går det alldeles för fort, kälken kraschar och Pettson skadar sin fot. Nu kan de inte åka och handla, och de kan inte hämta en julgran. Findus får ta hand om städningen och de tillverkar en julgran av det de har hemma. Men hur ska de ordna med maten? Morötter och potatis är tråkig julmat. Det visar sig att Findus oroar sig i onödan. Grannarna kommer en efter en och har alla med sig något till Pettson och Findus och det blir en riktig trevlig julafton.

Barbapapa (Anette Tison & Talus Taylor)

Barbapapa och Barbamama har en stor familj och deras hus i Jakobs och Lisas trädgård börjar bli trångt. De behöver något större. De hittar ett vackert gammalt hus som de hjälps åt att renovera. Men en dag kommer det flera maskiner och börjar riva alla gamla hus på gatan. De flyttar in i en lägenhet men de trivs inte riktigt i den och de bestämmer sig för att hitta en plats

där de kan bygga ett eget hus. Det blir ett fantastiskt Barbapapahus! Men en dag kommer grävskoporna.

De tre bockarna Bruse(Peter Christen Asbjørsen & Jørgen Moe)

Det var en gång tre bockar, som skulle gå till ängen och äta sig feta. Alla tre hette Bocken Bruse. På vägen var det en bro över en fors, som de måste över, och under den bron bodde ett otäckt troll med ögon som tenntallrikar och näsa lång som ett räfseskaft.

Ellen och Olle sjunger (Catarina Kruusval)

Catarina Kruusvals vispekböcker älskas av både stora och små. Titta på de härliga bilderna och peka och sjung tillsammans - om och om igen! Boken är i kraftig papp och tål oöm behandling.

Halvan (Arne Norlin)

Barnen älskar böckerna om Halvan! De är vardagsdramatiska men ändå trovärdiga, tack vare många roliga och intressanta detaljer. Här kommer det tionde äventyret. Halvan är en kille med stor fantasi. Från leksaksbilarna på golvet i hans rum flyttas vi ut i den riktiga världen. Där är Halvan mästare på att gräva! Hans grävmaskin (som det faktiskt heter) väger lika mycket som tio bilar! Nu gräver Halvan upp marken där ett nytt dagis ska byggas. Han är så skicklig att han kan stänga en tändsticksask med skopan på sin grävmaskin. Barnen på det gamla dagiset brukar kolla när han jobbar. En dag behöver en liten flicka hjälp - hennes boll har fastnat uppe i ett träd!

Sagan om Karl Knut – en masks historia (Barbro Lindgren)

Sagan om Karlknut handlar om den ensamme farbrorn Algot som träffar en liten mask i parken. Och så blir de vänner: Från första ögonblicket känner masken sig som hemma och Algot köper sallad för en femma. Masken får heta Karlknut efter Algots far, får sova i en tändsticksask och äta mat från en dockservis. Allt vore frid och fröjd om inte den listiga Stordumsnuten tyckte det var fult att ha en mask till vän...

Britten och prins Benny (Pija Lindenbaum)

Britten vill vara prinsessa och hon har redan utsett sin prins, det är Benny som bor en våning under. Tillsammans åker de in till stan för att hitta sitt slott. Men slottet är svårt att hitta och kungen och drottningen kanske inte är så glittriga som Britten och Benny tror...

Pulvret (Inger & Lasse Sandberg)

Pulvret har en favoritnalle. Han är blå och heter Tusse Mikael. Varenda dag leker Pulvret med Tusse Mikael. Idag har han åkt hiss i papperskorgen. När mormor kommer på besök vill hon också leka. Men först måste hon städa lite. Men tänk, hon ser inte Tusse Mikael i papperskorgen – han åker i soporna och försvinner. Nu måste de ut och köpa en ny nalle till Pulvret, men ingen är ju som Tusse Mikael...

Petter och hans fyra getter (Einar Norelius)

I en stuga bodde Petter med en katt och fyra getter. Hela dagen måste Petter valla sina fyra getter. Mitt i skogen i en sten bodde trollet Ludenben. Ludenben var alltid arg - alltid hungrig som en varg. Peter getter åt han upp, fastän Petter ropa "Stopp". Då var katten Murre Svart tvungen att gripa in. En klassisk barnsaga på rim som man lätt lär sig utantill.

Ronja Rövardotter (Astrid Lindgren)

Den natten då Ronja föddes gick åskan över bergen, ja, det var en åsknatt så att allt oknytt som höll till i Mattisskogen förskrämt kröp undan i sina hålor och gömslen. Bara de grymma vildvittrorna gillade åskväder mer än alla andra väder och flög med tjut och skrik runt rövarborgen på Mattisberget.

Ronjas barnaliv börjar storslaget. Så blir det också en kamp för fred och rättvisa, en kamp som hon utkämpar tillsammans med rövarsonen Birk.

Sune gör ingenting (Tord Nygren)

Sune har ingenting att göra. Han gör en massa olika saker men har fortfarande inget att göra. När hans mamma frågar vad han har gjort svarar han att han inte har gjort någonting men det visar sig att han har gjort en massa.

Pippi Långstrump (Astrid Lindgren)

Pippi Långstrump är den starkaste och snällaste och roligaste och rikaste flickan i hela världen. Hon bor alldeles ensam i Villa Villekulla med sin häst och sin apa Herr Nilsson. En hel kappsäck full med gullpengar har hon också. I huset bredvid bor Tommy och Annika, och sedan Pippi flyttade in har allt blivit mycket roligare!

Lom och tjorvarna (Carmen Diana Dearden)

Det kliar och sticks i lejonet Loms tjocka man. Det är tjorvarna som har flyttat in i hans okammade, vildvuxna kalufs. Tjorvarna trivs, medan Lom lider. Aj aj aj. Men Lom vägrar att kamma sig trots att den kloka jabiru-storken säger att det är det enda som hjälper. Till slut går det så långt att Lom måste låta kloka Jabiru klippa honom. Men nu ser han ut som ett piggsvin och de andra djuren skrattar åt honom. Deppig gömmer han sig i sin grotta. Då kommer en liten piggsvinsunge förbi och Lom får en stor överraskning.

Bu och bä (Lena & Olof Landström)

I dag måste Bu och Bä städa, för det har blivit så stökigt där hemma. Med stor iver sätter de igång. Det visar sig snart att Bu inte har någon riktig hand med dammsugaren, för det blir bara ännu dammigare! Men som alltid har Bu och Bä turen på sin sida, och det blir rent och fint till slut.

Totte (Gunilla Wolde)

När Totte ska gå ut och leka i snön, måste han först klä på sig sina utekläder.

God natt Alfons Åberg (Gunilla Bergström)

"Gonatt och sov så gott!" säger pappa. Alfons får en kram och ljuset släcks. Men Alfons är busig i kväll, han vill inte sova. Pappa har läst saga, men det räcker inte. Nu måste pappa hämta ett glas vatten och leta efter lejon i garderoben. Och så måste Alfons ha sin nalle... Boken utkom första gången 1972 och räknas numera till de moderna barnboksklassikerna.

Ludde lagar soppa (Ulf Löfgren)

En dag bestämmer sig Ludde för att laga soppa. Han börjar med lite vatten och buljong. Gnutta kommer med en morot. Det passar bra till. Hasse kommer med lök, det går också bra. Ludde får massa hjälp av sina vänner men när Elefanten kommer med en mössa, då måste han tacka nej. Likaså när Rävén kommer med en spik, men väl inte koka soppa på en spik heller? Till slut bjuder Ludde in alla på en riktigt välsmakande morotslökärtpotatiskorvpersiljesoppa.

Grodan firar jul (Max Velthuis)

Snart är det jul. Kakor ska bakas. Gran ska huggas. Men Grodan vill också hinna med att leka i snön med sina vänner.

Lilla Anna och Långa farbrorn (Inger Sandberg)

Lilla Anna och Långa Farbrorn ska ut och fiska, men på vägen händer det oväntade saker. Långa Farbrorn blir förtrollad av en häxa och blir så liten, så liten. Han har fått ett verktyg av häxan om han skulle vilja bli lång igen. Lilla Anna och lilla Långa Farbrorn trollar och trollar hela vägen fram till fiskeplatsen!

Emma (Gunilla Wolde)

Det gör ont i Emmas mun. Hon har en liten brun prick på en av sina tänder. Emma måste gå till tandläkaren.

Snurran (Eva Bergström)

Snurran är den kaxigaste kattungen i kvarteret! Ingen är så tuff som hon, och hon bestämmer mest och bäst av alla. Både hemma och i sandlådan. Vid hennes sida dag och natt finns abborren, världens bästa kompis. Men han är inte riktigt färsk, och en dag får föräldrarna nog och begraver honom. Katastrof! En vildsint historia om en trotsig, egensinnig och alldeles underbar kattflicka, som alla med upprorslusta kan känna igen sig i, oavsett ålder.